

Helsingin kaupungin pelastuslaitoksen lausunto valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteosta.

Helsingin kaupungin pelastuslaitos kiittää mahdollisuudesta lausua sisäisen turvallisuuden selonteosta ja nostaa esille seuraavat huomiot:

Pelastustoimi ja pelastuslaitosten tuottamat palvelut ovat osa Suomen sisäisen turvallisuuden selkärankaa. Valitettavasti nyt lausuttavassa sisäisen turvallisuuden selonteossa pelastustoimen rooli jää erittäin vähäiseksi. Sisäisen turvallisuuden painopisteiden ja tavoitteiden kahdeksasta kohdasta vain yksi liittyy pelastustoimeen, ja sekin vahvasti väestönsuojeluun. Johtopäätösten viidestä toimenpiteestä ja linjauksesta vain yksi kohta, koskettaa suoraan pelastustoimea, muiden kohtien ottaessa vahvemmin kantaa poliisin, rajavartiolaitoksen ja tullin tuleviin toimiin ja tarpeisiin. Näiltä osin pelastustoimea ei ole tunnistettu vahvaksi sisäisen turvallisuuden toimijaksi, etenkin kun Ukrainasta saadut opit toisin todentavat.

Sisäisen turvallisuuden selonteon valmistelun aikana tuotiin esille useita pelastustoimea koskettavia sisältö ehdotuksia, joista ei lausuttavaan versioon noussut kuin lyhyet ja kapeat toteamukset.

Kehittämistarpeisiin esitettiin kirjattavaksi seuraavia asiakokonaisuuksia (*kursiivilla*):

Pelastustoimen resurssit ja riittävä rahoitus on turvattava riippumatta valtiontalouden heikkenevästä tilanteesta. Pelastustoimen normaaliolojen resurssit ovat samat resurssit, joilla on tultava toimeen niin normaaliolojen häiriötilanteissa, poikkeusoloissa kuin sodan aikana. Vain riittävällä etukäteis-resurssoinnilla kykenemme varautumaan ja vastaamaan toimintaympäristön muutoksiin, joihin varautuminen ei ole mahdollista enää akuutin tilanteen aikana. Normaaliolojen resurssien lisäksi on huolehdittava pelastustoimen riittävästä vuosittaisesta investointikyvykkyydestä. Sillä turvataan sekä kalustollinen kyvykkyys ja suorituskyky että varmistetaan pelastusasemaverkoston toimintakyvykkyys ja dynaamisuus normaalioloista sodan aikaan.

Huolehdimme pelastustoiminnan toimintavalmiudesta, jotta jokainen suomalainen saa apua hädän hetkellä. Pelastuslaitosten suorituskyvyn turvaamisella huolehdimme avun nopeasta ja saannista. Ammattihenkilöstön saatavuudesta ja riittävytydestä huolehditaan kaikilla tehtävätasoilla. Sopimuspalokuntakentän kehittämiseen on panostettava nykyistä vahvemmin, jotta varmistetaan pelastustoiminnan suorituskyvykkyys ja nopea avun saanti kaikkialla maassa. Sopimuspalokunnat ovat pelastustoimen kriittinen resurssi ja suorituskyky normaalioloista sodan aikaan, jonka heikkenemiseen nykyisestä tasosta ei ole varaa.

Lisäksi pelastustoimen viranomaisten suorituskykyä tulisi edelleen kehittää vastaamaan paremmin toimintaympäristön muutokseen, ottaen huomioon pelastusviranomaisten kyvyn huolehtia siviiliväestöön kohdistuviin uhkiin varautumisesta ja sen edellyttämistä järjestelyistä. Selonteko ei ota riittävällä tavalla kantaa tähän tunnistettuun kehittämistarpeeseen.

Arjen turvallisuuden merkitystä ja tavanomaisten onnettomuuksien ja tapaturmien ehkäisemisen laajempaa merkitystä kaikissa turvallisuustilanteissa tulisi korostaa enemmän. Normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa ns. päivittäisonnettomuudet tulee pystyä hoitamaan muiden

tilanteesta johtuvien tehtävien lisäksi ja tästä voi aiheutua pelastustoiminnan operatiivisten resurssien ylikuormittuminen. Tämän vuoksi päivittäisonnettomuuksien ehkäisy ja omatoiminen varautuminen niihin on tärkeää kaikissa turvallisuustilanteissa. Tämä näkökulma jää painopisteissä kovin kevyelle huomiolle.

Energiamurros vaikuttaa jatkuvasti enemmän myös arjen riskeihin vaikkapa akkujen, akkuvarastojen, aurinkovoimaloiden, vety, ydinvoima jne. kysymysten osalta. Kaikilla näillä on vaikutusta myös pelastustoiminnan suorituskykyvaatimuksiin ja tehtäväprofiiliin. Edelleen tapaturmat ja päivittäiset onnettomuudet aiheuttavat Suomessa merkittävästi suuremmat henkilö- ja materiaalihingot kuin esimerkiksi terrorismi tai jengirikollisuus, vaikka ne eivät olekaan niin raflaavia ja median kannalta kiinnostavia.

Onnettomuuksien ehkäisyyn ja sen saavutettavuuteen, on panostettava entistä vahvemmin.

Pelastuslaitosten onnettomuuksien ehkäisyn resursseja on vahvennettava ja digitaalisia palveluja kehitettävä, jotta pelastustoimi kykenee nykyistä vahvemmin panostamaan onnettomuuksien ehkäisyyn ja turvallisuusviestintään yhä monimuotoistuvassa väestörakenteessa sekä saavuttamaan tavoitteen puolittaa tulipalot vuoteen 2030 mennessä. Väestömme ikääntyy, vanheneva väestö asuu yhä pidempään kotona, jolloin kodin on oltava yhä turvallisempi asukkaille. Monikielisyys ja monikulttuurillisuus tuo omat haasteet onnettomuuksien ehkäisyn saavutettavuuteen. Suomalaisen turvallisuuskulttuurin jalkauttaminen monikulttuurillisiin yhteisöihin vaatii nykyistä vahvempaa panostamista sekä pelastuslaitosten henkilöstöltä moninaisempaa kieli- ja kulttuuripohjaa. Edellä kuvattujen asiakokonaisuuksien kehittäminen edellyttää laajaa viranomaisyhteistyötä niin valtion, hyvinvointialueiden kuin kuntien kesken.

Väestön ikääntymisen ja kotona pidempään asumisen vaikutukset tulevat näkymään pelastustoimen palveluissa ja tehtävissä konkreettisesti. Samoin väestön kulttuurillinen moninaistuminen, josta on olemassa valitettavia esimerkkejä vakavien onnettomuuksien seurauksina. Tätä näkökulmaa, joka työllistää pelastustoimea tulevaisuudessa, ei selonteossa tuoda esille lainkaan.

Suomalaisten omatoimista varautumista ja ymmärrystä henkilökohtaisesta vastuusta tulee entisestään parantaa, samalla kun varmistamme väestönsuojaamiseen liittyvien suojien ja suunnitelmien toimintakunnon ja ajantasaisuuden.

Kansalaisten riittävällä omatoimisen varautumisella lisätään mahdollisuuksia selvitä itsenäisesti, ilman viranomaisten apua, normaaliolojen häiriötilanteista, jolla varmistetaan viranomaisille riittävä suorituskyky tehtäviensä hoitamiseen. Erilaisiin lyhytaikaisiin häiriötilanteisiin tehdyllä omatoimisella varautumisella luodaan pohja selviytymiseen myös pitkän ajan häiriötilanteille ja sodan ajalle. Väestönsuojien toimintakunnosta tulee huolehtia. Erilaisiin väestönsuojelutehtäviin tulee osoittaa riittävä resurssi viranomaisten toiminnan tueksi.

Siviilipalvelusta tulee kehittää siten, että vuosittain siviilipalvelusta suorittaneista henkilöistä koulutetaan vakioitu määrä henkilöitä erilaisiin väestönsuojelutehtäviin ja heille osoitetaan sodan ajan tehtävä ja sijoitus kuten varusmiespalveluksen suorittaneille.

Pelastustoimen ja muiden viranomaisten on varauduttava entistä enemmän ilmastonmuutoksen mukanaan tuomiin sään ääri-ilmiöihin ja kansainvälisen avun vastaanottamiseen erilaisissa onnettomuuksissa. Sään ääri-ilmiöiden nopeat muutokset vaikuttavat myös eri viranomaisten toimintaan ja varautumiseen. Ääri-ilmiöt tuovat mukanaan onnettomuustyypppejä, joita ei ole suuressa mittakaavassa nähty ja koettu Suomessa. Muun muassa tulvat, myrskyt ja maastopalot tulevat tulevaisuudessa työllistämään pelastusviranomaisia nykyistä enemmän. On huolehdittava pelastustoimen riittävästä resurssista, kalustosta ja osaamisesta muutosten kanssa. Oppia on

haettava aktiivisesti kansainvälisiltä kumppaneilta ja säännöllisellä harjoittelulla sekä laajalla viranomaisyhteistyöllä kehitetään valmiutta ja varautumista todellisiin tilanteisiin

Viranomaisten viestiliikennejärjestelmien toimintavarmuudesta on huolehdittava. Viranomaisten toimintavalmiuteen liittyy myös varmennetut ja toimivat viestiliikennejärjestelmät. Viranomaisten viestiliikennejärjestelmien toiminnan turvaaminen ja luotettavien varajärjestelmien toimintakunnossa pitäminen sekä säännöllinen käyttäminen mahdollistavat viranomaisten tehokkaan toiminnan erilaisista hybrdivaikutuksista huolimatta.

Muut huomiot

Pelastustoimessa huolta on herättänyt puuttuva säädöspohja ja menettely, jolla puolustustilojen rakentamissäädöksiä vastaavalla tavalla varmistettaisiin, että pelastustoimen ja ensihoidon tilojen asiakirjahallinta on sekä rakentamisvaiheessa että sen jälkeen tasolla, joka ei vaaranna tilaturvallisuutta missään turvallisuustilanteessa.